

ZICHTWAARNEMING OTTER IN ZUID-LIMBURG

Reinier Akkermans, Wilhelminalaan 47, 6042 EL Roermond

Ben Crombaghs, Waterstraat 182, 6541 TR Nijmegen

Gert Hoogerwerf, Buurmansweg 45, 6525 RV Nijmegen

Hoewel de Otter, *Lutra lutra*, officieel is uitgestorven in Nederland, blijkt de soort toch niet geheel verdwenen te zijn. Er is van 1986 tot 1993 een reeks waarnemingen (sporen en keutels) aanwezig in het archief van het Natuurhistorisch Genootschap. Een deel van deze waarnemingen komt uit het dal van de Geul. In 1997 is hier, nabij de Mechelderbeek, een levende Otter gezien.



DE WAARNEMING

Op 15 november 1997 om 14.30 uur inventariseerden wij de Mechelderbeek op de aanwezigheid van vissen. Terwijl wij langzaam stroomopwaarts vorderden rende ineens een bruin marterachtig dier uit de beekoever door het weiland. Vanuit het beekdal schoot hij door het weiland omhoog een heuvel op, waar het dier over de heuvelrand verdween. De exacte vindplaats ligt nabij het gehucht Hilleslagen in de gemeente Wittem (coördinaten 194-312).

Het dier rende in eerste instantie van ons weg, waardoor alleen de achterkant zichtbaar was. Halverwege de helling draaide hij scherp naar links en was hij over de hele zijde goed te zien. Kenmerkend was de chocoladebruine, tegen het lijf geplakte, vacht. Hij

was groter dan een Steenmarter en had geen lichte keelvlek. Het meest opvallend was de staart. Deze was groot en breed en liep vanuit de rug door zonder duidelijke afscheiding. Door dit laatste kenmerk is, nog afgezien van het formaat, verwisseling met de Amerikaanse nerts uitgesloten. Typisch was ook het voor een Otter kenmerkende 'springend' rennen. Het betreffende marterachtige dier is, gezien de waargenomen kenmerken, zonder twijfel een Otter.

DE VINDPLAATS

De Mechelderbeek is een smalle stroom (40 cm breed, 15 cm diep) in een weiland, zonder zandige oevers, zodat geen prenten in het

zand achterblijven. De vegetatie bestaat volledig uit grasland met hier en daar enkele bosjes (zie foto). In de beek zijn door ons twee Bermpjes, 22 Beekforellen (lengte 8-30 cm) en zes Palingen (lengte 40-60 cm) aangetroffen. Met name de laatste twee soorten zijn belangrijke prooidieren voor de Otter. Het zoeken naar sporen heeft niets opgeleverd. Gezien de terreinomstandigheden is dit niet bevreemdend. Ook het zoeken naar keutels heeft niets opgeleverd. Het vinden van keutels of spraints is een toevalstreffer in dunbevolkte leefgebieden. In beekstelsels zoals de Mechelderbeek (behorend tot het stroomgebied van de Geul) bezitten Otters leefgebieden met een lengte tot 20 kilometer voor vrouwtjes en 40 kilometer voor mannetjes (cf. KRUIK, 1995). Dit betekent dat de trefkans van keutels, loop- of vraatsporen bijzonder klein is.

HET GEULDAL

In de Rode Lijst van Zoogdieren in Nederland heet de Otter officieel uitgestorven te zijn (LINA & VAN OMMERING, 1994). Toch is de waarneming van een Otter in dit gebied niet al te verrassend. Uit het dal van de Geul en directe omgeving zijn ondanks de officiële 'uitsterf-verklaring' vier gecontroleerde waarnemingen van ottersporen gedaan in de periode 1985-1990 (BUYS *et al.*, 1991). In het



Het dal van de Mechelderbeek nabij Hilleslagen, waar de Otter is waargenomen (foto: Ben Crombaghs).

kader van een otterinventarisatie zijn in de periode 1990-1993 zeven gecontroleerde waarnemingen van sporen gedaan. Deze waarnemingen betreffen niet alleen het Nederlandse deel van het Geuldal, maar ook het Belgische deel (omgeving Kelmis; WINTER, 1993). Volgens Libois (mond. med. in: WINTER, 1993) komen er ook in de Ardennen nog enkele tientallen Otters voor. WINTER (1993) concludeert dat er nog steeds, zij het in klein aantal, Otters in Limburg (en dus in Nederland) voorkomen. Deze waarneming lijkt dit te bevestigen. Merkwaardig daarbij is dat in de voorafgaande periode, van 1970-1985, geen waarnemingen buiten het Maasdal in Zuid-Limburg worden gemeld (VERGOOSSEN & VAN DER COELEN, 1986; VEEN & BROEKHUIZEN, 1992). Uit dezelfde periode zijn eveneens geen otterwaarnemingen bekend uit de Voerstreek (METSU & VAN DEN BERGE, 1987) en het noorden van de provincie Luik (LIBOIS *et al.*, 1982). Dit duidt erop dat de Otter eind jaren zeventig, begin jaren tachtig hier niet aanwezig was.

HERSTEL?

Volgens WINTER (1993) is de otterpopulatie in Limburg een restant van een vroeger aangesloten leefgebied (Ardennen, Eifel),

Meldingen van de Otter in Zuid-Limburg, periode 1990-1997; ■ = bron: archief Natuurhistorisch Genootschap; ○ = de beschreven zichtwaarneming.

waarvan Limburg de noordelijke begrenzing vormde. Of er in het Geuldal ook in 1997 nog otterterritoria aanwezig zijn in aansluiting op het voorkomen in Wallonië en de Eifel of dat het een zwervend individu betreft, is niet te zeggen. Is er sprake van een langzaam herstel of is het één van de laatste? Heel voorzichtig kan men aan herstel denken. Allereerst is er de gestage reeks waarnemingen sinds midden jaren tachtig uit het beekdal van de Geul. Anderzijds is vanaf 1970 de kwaliteit van het water in de Geul sterk verbeterd, wat een duidelijke uitwerking op de visstand heeft gehad. De Geul was in de jaren zestig en zeventig sterk vervuild en troebel. Ook de visstand was daardoor zeer beperkt (JANSSEN, 1964; STEENVOORDEN, 1970). Tegenwoordig lijkt de visfauna zich behoorlijk te hebben hersteld. Dit blijkt onder andere uit het weer voorkomen van de Gestippelde alver in de Geul (CROMBAGHS *et al.*, 1996). Ook komen in de Geul en verschillende zijbeken (Mechelderbeek, Terzieterbeek) weer behoorlijke aantallen vissen van verschillende soorten voor (bron: archief vissenwerkgroep NHG). De verbetering van waterkwaliteit, helderheid en voedselsituatie betekent zeker ook een verbetering van het biotoop voor de Otter en dus herstel van zijn levensmogelijkheden. Mogelijk krijgt de Otter door deze positieve ontwikkelingen weer kansen voor vestiging op Nederlandse bodem. Maar bedenkt, één Otter maakt nog geen zomer: meer waarnemingen zullen uitkomst moeten bieden.

SUMMARY

OTTER SIGHTED IN SOUTHERN LIMBURG

Although the Otter (*Lutra lutra*) is officially extinct in the Netherlands, several tracks of this species have been recorded in the southern part of the province of Limburg. In November 1997, a living specimen was seen, fleeing from a small brooklet up a hill



where it disappeared. This sighting, in combination with the earlier data, suggests that the Otter is now resident in the southern part of the Netherlands. The return of the Otter is probably related to recent improvements in the water quality in brooks and rivulets in the surrounding area.

LITERATUUR

- BUYS, J., W. JANSSEN, S. JANSSEN & F. SCHEPERS, 1991. Toekomst voor de Otter in Limburg. *Natuurhistorisch Maandblad* 80(11):198-208.
- CROMBAGHS, B.H.J.M., J.M.P.M. HABRAKEN & R.E.M.B. GUBBELS, 1996. De Gestippelde alver, terug in Nederland? *Natuurhistorisch Maandblad* 85(2):45-48.
- JANSSEN, PH., 1964. Eigenschappen van het water in Zuid-Limburg. *Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg*, Reeks XIII, pp 3-44.
- KRUUK, H., 1995. *Wild Otters, Predation and Populations*. Oxford University Press, Oxford.
- LIBOIS, R.M., J.C. PHILIPPART & R. ROSOUX, 1982. Quel avenir pour la loutre en Belgique. *Cahiers d'Ethologie appliquée* 2(1):1-15.
- LINA, P.H.C. & G. VAN OMMERING, 1994. Rode lijst van bedreigde en kwetsbare zoogdieren in Nederland. IKC-Natuurbeheer, Wageningen.
- METSU, I. & K. VAN DEN BERGE, 1987. De otter in Vlaanderen. Deel 2. Nationale Campagne Bescherming Roofdieren, Gavere.
- STEENVOORDEN, J.H.A.M., 1970. Onderzoek naar de achteruitgang van de visstand in Zuid-Limburgse beken en de gestuwde Maas ten gevolge van waterverontreiniging. Rapport Landbouw Hogeschool, Wageningen.
- VEEN, J. & S. BROEKHUIZEN, 1992. Otter, *Lutra lutra*. In: Broekhuizen S. *et al.* (red). *Atlas van de Nederlandse Zoogdieren*. KNNV, Utrecht. pp 178-184.
- VERGOOSSEN, W. & W. VAN DER COELEN, 1986. Zoogdieren in Limburg. Zoogdierenwerkgroep Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Maastricht. pp 128-131.
- WINTER, L., 1993. De otter in Limburg. Report of the project "Ecological rehabilitation of the river Meuse" nr 15. *Natuurhistorisch Genootschap in Limburg*, Maastricht / Otterstation, Leeuwarden / RIZA, Arnhem.

